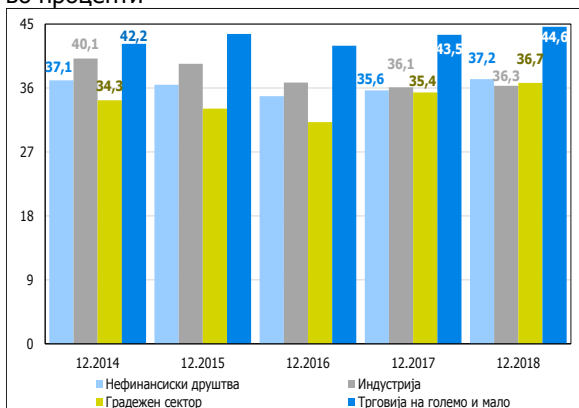

Структурни карактеристики и квалитет на кредитите со еднократна отплата на главница

Кредитите со еднократна отплата на главница може да претставуваат потенцијален извор на кредитни загуби, заради повисокиот инхерентен ризик којшто го имаат. Потенцијално повисоката ризичност на овие кредити произлегува од фактот што банките ја наплатуваат единствено каматата во текот на времетраењето на договорот за кредит, додека главницата од кредитот се наплатува на крајот од договорениот рок. На тој начин, банките свесно прифаќаат поголема неизвесност околу капацитетот на клиентот да ја врати целата главница на кредитот наеднаш, на крајот од договорениот рок. Сепак, треба да се има предвид дека присуството на вака структурираните кредити упатува и на поголема флексибилност на банките да им излезат во пресрет на специфичните потреби на своите клиенти, на нивниот деловен модел, или, пак, проект којшто сакаат да го финансираат со кредитот, што од една страна придонесува во процесот на финансиско посредување, а од друга ја зголемува веројатноста за намирување на вкупните обврски по кредитот. Оттука, присуството на клаузула за еднократна отплата на главница во кредитните договори, самото по себе, не мора да значи и повисоко ниво на остварување на кредитниот ризик кај овие кредити, а е директно поврзано со капацитетот на банките да извршат соодветна процена на кредитното барање.

Графикон бр. 1

Учество на кредитите со еднократна отплата на главница* во вкупните редовни кредити на нефинансиските друштва и по одделни дејности во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

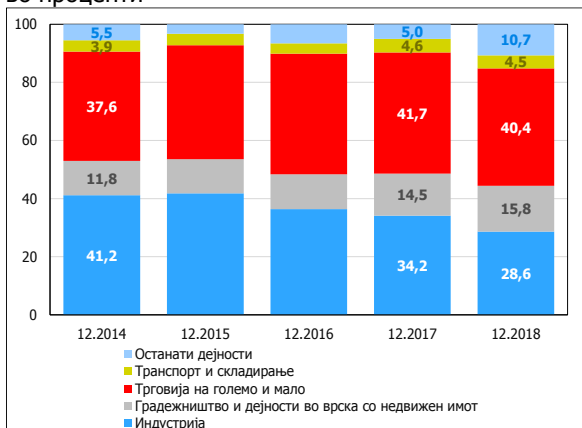
* Забелешка: Во називите на графиконите терминот еднократна отплата на главница ќе се користи со кратенката ЕОГ.

На крајот на 2018 година, 36,8% од вкупните, односно 37,2% од редовните и 31,6% од нефункционалните кредити на нефинансиските друштва¹ имаат клаузула за еднократна отплата на главницата (ЕОГ). Ова учество е релативно стабилно во анализираниот период, што покажува дека кредитите со ЕОГ постојано се одобруваат од страна на банките со динамика слична на онаа за вкупните кредити на нефинансиските друштва. Анализирани по одделни дејности, најголем дел од редовните кредити со ЕОГ им се одобрени на клиенти од дејностите „трговија на големо и мало“ (40,4% од вкупните редовни кредити со ЕОГ), „индустија“² (28,6%) и „градежништво и дејности во врска со недвижен имот“ (15,8%). Потребата на клиентите од овие дејности да се финансираат со банкарски кредити со ЕОГ веројатно произлегува од специфичностите на деловните

¹ Кредитите со еднократна отплата на главницата се одобруваат, вообичаено, на нефинансиските друштва. Оттука, фокусот на оваа анализа е поставен токму на овие кредити одобрени на нефинансиските друштва. За илустрација, учеството на кредитите со еднократна отплата на главница во вкупните редовни кредити на домаќинствата изнесува само 0,3%, на 31.12.2018 година.

² Најголем дел од редовните кредити со ЕОГ одобрени на индустријата, отпаѓаат на клиенти од „производство на метали, машини, алати и опрема“ и „прехранбена индустрија“.

Графикон бр. 2
Структура на вкупните редовни кредити со ЕОГ на нефинансиските друштва, по одделни дејности во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 3
Концентрација на редовната кредитна изложеност кон нефинансиските друштва со ЕОГ во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

моделите коишто ги применуваат во нивното работење.

Во нефункционалното кредитно портфолио на банкарскиот систем, составено од нефинансиски друштва, учеството на кредитите со ЕОГ изнесува околу 30%, при што повторно најголемиот дел од нефункционалните кредити со ЕОГ отпаѓаат на клиенти од „трговијата на големо и мало“ (35,9%), „индустријата“ (32,4%) и „градежништвото“ (25,4%).

На 31.12.2018 година, учествата на десетте и дваесетте најголеми кредитокорисници на редовни кредити со ЕОГ во вкупните редовни кредити со ЕОГ изнесуваат 17,4% и 25%, соодветно и во изминатиот петгодишен период бележат постојан пад. Кредитниот квалитет на најголемите редовни изложености со ЕОГ е солиден, односно банките евидентирале „оштетување“ на 2,9% и 3,4% од вредноста на десетте и дваесетте најголеми редовни изложености со ЕОГ, соодветно. Според секторската припадност, најголемиот дел од овие кредитокорисници ѝ припаѓаат на трговската дејност и на индустријата³.

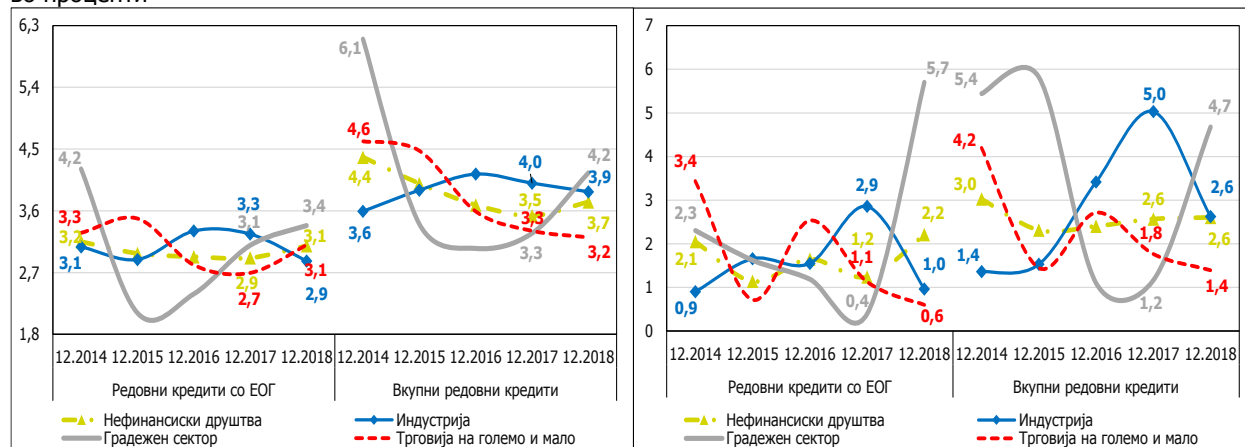
Од аспект на концентрацијата по одделни банки, речиси две третини од редовните кредити со ЕОГ се сконцентрирани кај четири банки. Гледано по одделни дејности, учеството на овие четири банки се движи во интервал од 57,9% кај ЕОГ во „градежниот сектор“ до 72,8% кај „индустријата“. Концентрацијата е уште повисока во портфолиото на нефункционалните кредити, односно кај две банки се сконцентрирани 57,5% од вкупните нефункционални кредити со ЕОГ. Сепак, ризиците од нефункционалните кредити со ЕОГ не се големи, имајќи предвид дека банките обезбедуваат високо ниво на нивна покриеност со исправка на вредноста (72,4% во сегментот

³ Клиенти од индустриските гранки: „производство на метали, машини, алати и опрема“ и „останата преработувачка индустрија“.

на нефинансиските друштва⁴), при што нивната евентуална целосна ненаплата не би ја нарушила солвентноста на банките.

Графикон бр. 4

Просечно ниво на ризичност (лево) и годишни стапки на ненаплатливост (десно) на редовните кредити на нефинансиските друштва и по одделни дејности во проценти

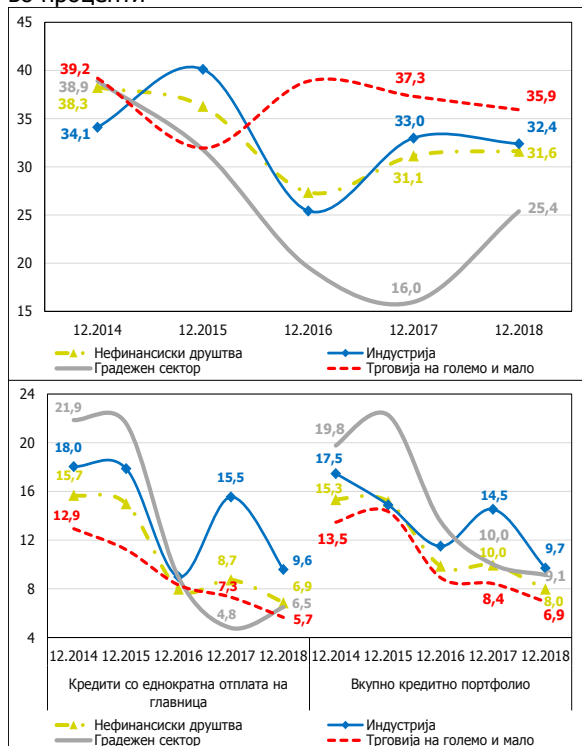

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Нивото на остварување на кредитниот ризик кај кредитите со ЕОГ е главно на пониско ниво во споредба со вкупното кредитно портфолио на банкарскиот систем (во сегментот на нефинансиските друштва и по одделни дејности). Оттука, процентот на исправка на вредноста којшто банките го утврдиле за овие кредити е исто така на пониско ниво во споредба со вкупните кредити на нефинансиските друштва. Имено, учествата на нефункционалните во вкупните кредити со ЕОГ, како и годишните стапки на ненаплатливоста на редовните кредити со ЕОГ се пониски во споредба со вкупните кредити на нефинансиските друштва. Воедно, просечното ниво на ризичност на овие кредити е пониско во споредба со вкупните кредити на нефинансиските друштва. Сепак, треба да се има предвид фактот дека во периодот пред 2016 година (откако е во примена мерката за

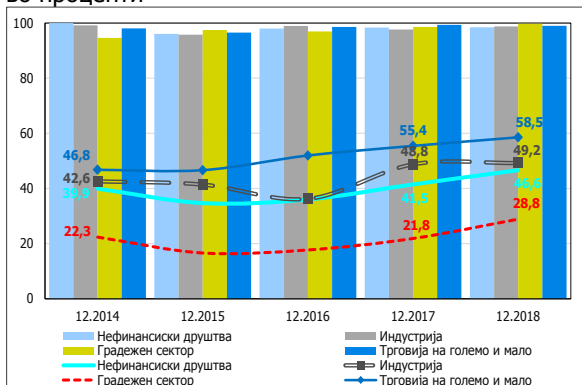
⁴ Сепак, покриеноста на нефункционалните кредити со ЕОГ, одобрени на нефинансиските друштва, со исправка на вредноста е малку пониска во споредба со покриеноста на вкупните нефункционални кредити на нефинансиските друштва со исправка на вредноста (којашто за 31.12.2018 година изнесува 76,3%).

Графикон бр. 5
Учество на нефункционални кредити со ЕОГ во вкупни нефункционални кредити (горе) и НПЛ показател (долу), по одделни дејности во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 6
Учество на редовни кредити со ЕОГ за коишто е воспоставено обезбедување и показател ЛТВ, по одделни дејности во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

задолжителен отпис на целосно резервираните нефункционални кредити), учествата на нефункционалните во вкупните кредити со ЕОГ биле повисоки во споредба со соодветните учества во вкупното кредитно портфолио на банките (составено од нефинансиски друштва). Оттука, очигледно во минатото нивото на остварување на кредитниот ризик кај кредитите со ЕОГ било малку повисоко и/или разрешувањето на проблематичните кредити во ова портфолио било помалку присутно (или помалку успешно). Ова ја потврдува потребата за внимателно следење на кредитите со ЕОГ, бидејќи банките ја наплатуваат единствено каматата во текот на времетраењето на договорот за кредит, додека главницата по кредитот се наплатува на крајот од договорениот рок. Банките се претпазливи и слично како за вкупните редовни кредити, така и за редовните кредити со ЕОГ главно утврдуваат повисок процент на исправка на вредноста од она што го укажуваат соодветните годишни стапки на ненаплатливост, освен кај градежништвото.

Реструктурирањето ретко се практикува кај редовните кредити со ЕОГ (само 0,1% на 31.12.2018 година, наспроти вкупното кредитно портфолио на нефинансиските друштва каде изнесува 2,4%), додека 6,6% од редовните кредити на нефинансиските друштва со ЕОГ се пролонгирани (9,4% од вкупните редовни кредити на нефинансиските друштва на 31.12.2018 година).

Од аспект на рочноста⁵, редовните кредити со ЕОГ се со просечна пондерирани рочноста⁶ од 2,1 години, додека вкупните редовни кредити на нефинансиските друштва се одобрени на повеќе од двојно подолг рок (5,6 години на 31.12.2018 година).

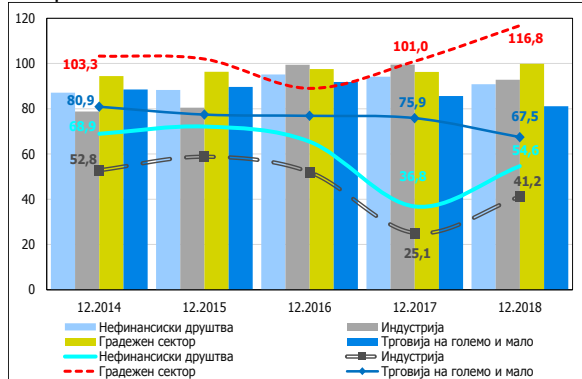
Од аспект на обезбедувањето, учеството на обезбедените кредити во

⁵ Анализата за рочноста се однесува на оригиналната рочноста на кредитните партии на датумот на одобрување.

⁶ Рочноста на кредитите е пондерирани со учеството на секоја кредитна партија во вкупните редовни кредити.

Графикон бр. 7

Учество на нефункционални кредити со ЕОГ за коишто е воспоставено обезбедување и показател ЛТВ, по одделни дејности во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

вкупните кредити со ЕОГ е високо, како во рамки на редовното, така и кај нефункционалното кредитно портфолио. Притоа, најголемиот дел од кредитите со ЕОГ се обезбедени со недвижен имот (станбен простор, деловен простор, магацински простор, производствени капацитети и друг недвижен имот)⁷. За речиси сите редовни кредити со ЕОГ е воспоставено некое обезбедување (поточно, 98,4% од редовните кредити со ЕОГ се обезбедени). Показателите за соодносот меѓу износот на редовните кредити со ЕОГ и проценетата вредност на обезбедувањето исто така се на солидно ниво и не надминуваат 60%. Кај нефункционалните кредити со ЕОГ, учеството на обезбедените кредити е малку пониско (во споредба со редовните кредити со ЕОГ), но е и солидно и изнесува 90,8% кај нефинансиските друштва (по одделни дејности, ова учество се движи од 81,1% кај „трговијата на големо и мало“ до 100% кај „градежништвото“). Показателите за соодносот меѓу износот на нефункционалните кредити со ЕОГ и проценетата вредност на обезбедувањето се малку повисоки (во споредба со оние пресметани за редовните кредити со ЕОГ) и се движат од 41,2% кај „индустријата“ до 116,8% кај „градежништвото“.

⁷ Поточно, кредитите обезбедени со недвижен имот учествуваат со 61,9% и 76,9% во вкупните редовни и нефункционални кредити на нефинансиските друштва со ЕОГ, соодветно.